

Література

1. Батрименко О.В. Особливості сучасних збройно-політичних конфліктів: дис....канд. політ. наук: 23.00.02. Нац. ун. ім. Т.Шевченка. Київ, 2006. 238 с.
2. Ван Пуйвелде Д. Гібридна війна – чи вона взагалі існує?. *НАТО ревію*. URL:: <https://www.nato.int/docu/review/2015/Also-in-2015/hybrid-modern-future-warfare-russia-ukraine/UK/index.htm> (дата звернення: 15.08.2020)
3. Жарков Я. М., Онищук М.І. Інформаційна боротьба як фактор національної безпеки України. *Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2015. Вип.50. С. 87-92.
4. Пилипенко Я. Об'єктивістський та інтерпретативний підходи до вивчення структури глобального конфлікту. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*: зб. наук. пр. Запоріжжя: Класич. приват. ун-т, 2017. Вип. 73. С. 23–33.

УДК 32.019.51

Веденєєв Д., д. істор. н., проф.

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, Україна

ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ПЕРЕДУМОВ (1939–1991 РР.) ДО ВИНИКНЕННЯ ЯВИЩА «ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ»

Vyedyenyeyev D., Dr., Prof.

FORMING OF THE ORGANIZATIONAL-FUNKTIONAL PRECONDITIONS (1939 - 1991) TO THE EMMERGION OF THE «HYBRID WAR» PHENOMENON

Генеза явища «гібридної війни» з концептуального та функціонального погляду спирається на колосальний історичний досвід непрямого, асиметричного протиборства, його доктринального осмислення, інституалізації та застосування за допомогою сучасних організаційних, інтелектуальних, технологічних можливостей.

Якісним кроком на шляху утворення основних функціональних компонентів механізму ГВ стала Друга світова війна, котра породила і певні інститутовані національні моделі асиметричної боротьби. Спеціальні асиметричні дії поступово із способу забезпечення успіху бойових дій перетворюються у достатньо самостійну та результативну (аж до стратегічного рівня) форму боротьби.

Друга світова війна піднесла на якісно новий рівень мистецтво не тільки власне розвідувальної роботи, але й спеціальних операцій із зміни політичної ситуації, зафронтової розвідувально-диверсійної діяльності спецслужб яка (поряд із партизансько-підпільною боротьбою) перетворилася на дієвий чинник оперативно-стратегічного і стратегічного характеру. Спеціальні операції почали узгоджуватися зі стратегічними планами ведення бойових кампаній. Спецслужби набули істотного досвіду творення партизансько-підпільного руху як важливого чинника дестабілізації тилів та виснаження противника, створення та управління діяльністю іррегулярних збройних формувань (у т.ч. за етнічною ознакою), що міцно увійшло до арсеналу асиметричної діяльності аж до сучасності.

Отримало результативного розвитку використання із підривною метою партійно-політичного, регіонального, етнічного факторів, національно-визвольних та антиколоніальних рухів, формування на цій основі підконтрольних спеціальним органам етнополітичних, сепаратистських, іредентистських та інших керованих структур в інтересах непрямих дій у рамках загальної стратегії підриву військово-політичної стабільності у стані противника. Масового й цілеспрямованого характеру досягає радіо- і друкована пропаганда з метою розкладу духу військ і населення противника, яка починає

спиратися на спеціалізовані структури, доробки соціальної психології та інших галузей науки.

В цей історичний час було створено війська спеціального призначення з більшістю тих основних організаційно-тактичних рис та бойових можливостей, які вони зберігли і донині. Відбувалося цілеспрямоване створення структур (підрозділів, частин) спеціального призначення, які виокремилися від високомобільних військ (повітрянодесантних військ, морської піхоти, польової розвідки тощо). Оформились прототипи «класичних» військ спеціального призначення (розвідувально-диверсійних за функціями і формами застосування). Серед них – особлива система підпорядкування та повна або часткова організаційна автономія від збройних сил (армійського командування), високий ступінь та універсалізм бойової та спеціальної підготовки, зосередженість на розвідувально-диверсійній та іншій спеціальній діяльності, підвищена мобільність, тісна взаємодія зі спецслужбами, здатність проводити спеціальні операції, котрі справляли суттєвий вплив на оперативну-тактичну або стратегічну ситуацію тощо. Неконвенційні дії уперше заявили про себе як про чинник, що здатний помітно впливати на перебіг збройного протиборства навіть таких величезних збройних сил, які мобілізувалися у Другій світовій війні 1939–1945 років.

В *період «холодної війни»*, стрижнем якої виступала саме війна психологічна, суттєвого й зростаючого значення набули методи (механізми) впливу на сферу управління колективною діяльністю людей, переформатування масової свідомості та світогляду за рахунок маніпулювання свідомістю людини та створення віртуальної реальності через застосування сучасних інформаційних та соціально-культурних технологій. Подібні алгоритми деструктивного впливу набули якісного розвитку та поширення в стратегуванні «гібридних» війн сьогодення.

Саме в епоху «ІІІ світової, холодної війни» нечуваного розвитку сягнули парадигми, форми і методи гібридного протиборства, його доктринальні й концептуальні засади, відповідні теоретико-методологічні, науково-практичні та технологічні засади. Спеціальні служби, афільовані з ними «неурядові організації» та парамілітарні (ірегулярні) структури, профільні аналітико-прогностичні та науково-дослідні центри, медіа-структури стали здатні цілеспрямовано впливати на зміну політичної реальності в національному, міждержавному та транснаціональному вимірах.

Відбулося якісне удосконалення військ спеціального призначення, котрі перетворилися у важливий (інколи – вирішальний) фактор ведення локальних війн та збройних конфліктів, участі у комплексних спеціальних операціях, розгортання керованих ірегулярних збройних формувань. Розпочинається новий якісний етап в організації «елітних військ» – їх реорганізація в сили спеціальних операцій як автономний компонент збройних сил. У складі ССО подальшого серйозного розвитку набули підрозділи (структури) інформаційно-психологічної боротьби та роботи із цивільним населенням.

В цілому розглянутий історичний період заклав передумови формування таких неодмінних складових неконвенційної (гібридної) війни як:

- ✓ неоголошеність, прихованість, відсутність оформлення відповідно до міжнародного права війни;
- ✓ створення із завданими характеристиками й широке використання антиурядових організацій та рухів, незаконних збройних формувань;
- ✓ експлуатація течій сепаратистського, іредентистського, радикально-етноконфесійного характеру, екстремістських угруповань, деструктивних спільнот тощо;

- ✓ пріоритетна роль спеціальних служб, сил спецоперацій, їх застосування для створення потужної антиурядової інфраструктури дестабілізації (повалення) легітимного державного ладу;
- ✓ пріоритетна роль цілеспрямованого впливу на масову свідомість через масштабне застосування методів інформаційно-психологічного протиборства, технологій створення кон'юнктурних соціальних суб'єктів із необхідними властивостями, обробки свідомості та управління великими соціальними спільнотами тощо;
- ✓ комплексне застосування інших методів невійськового тиску на державу-жертву, включаючи дипломатичні, фінансово-економічні, гуманітарні та інші.

УДК: 316.486.26

Гончарук А.¹, полковник, канд. техн. н.; Чванов С.² полковник

¹Військова академія (м. Одеса), Україна

²Командування Сухопутних військ Збройних Сил України, м. Київ, Україна

ОСНОВНІ ЕТАПИ ПРОТИДІЇ ГІБРИДНИМ ЗАГРОЗАМ В ЗОВНІШНІЙ І ВНУТРІШНІЙ ПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ

Honcharuk A., Colonel, Ph.D.; Chvanov S., Colonel

MAIN STAGES OF HYBRID THREATS RESISTANCE IN FOREIGN AND DOMESTIC POLICY OF UKRAINE

Війна на сході України продемонструвала для нас, що ми повинні бути не тільки споживачем безпеки, але й учасником її збереження, а державі доречно зміцнювати власні спроможності протистояти новим викликам і загрозам. Нині так звана спроможність державних органів України все не удосконалена, що стає очевидним після аналізу факторів, які спричинили вторгнення російських військ на українську територію, та недопрацювань сьогодення в державній безпеці [5].

Деякі намагання України протидіяти гібридним загрозам – це симбіоз зовнішньо і внутрішньо політичних заходів та рішень. Вони формують фронт, метою якого є послабити, нейтралізувати і дистанціювати агресора. З моменту початку московської агресії головним завданням для України був пошук союзників і партнерів у військово-політичній та економічній сферах, щоб підтримати спроможність України не тільки зберегти цілісність, але й функціонувати як держава. Водночас важливо було пояснити, що ж насправді відбувається в Україні, і переконати держави, передусім Заходу, в тому, що вони мають надавати підтримку Україні, якщо хочуть вистояти самі. Саме для цього державі треба було внести зміни до законодавства і концепцій розвитку, визначити пріоритети зовнішньої та внутрішньої політики і акцентувати, хто є агресором, а хто партнером і другом [1].

У роботі директора Інституту стратегічних досліджень В. Горбуліна сказано що, сфери, в яких найбільше проявляються загрози гібридної війни: інформаційна (як «війну смислів», в якій використовуються образи того, чого в реальності не існує), військова (ризик другого фронту, діяльність ДРГ, терористичних угруповань, залучення криміналітету) та енергетична (цілеспрямоване знищення підприємств, підриви енергетичної інфраструктури) [4]. Також можна доповнити і гуманітарний вимір агресії, який охоплює історію, культуру, освіту, мову, та кібервимір.

Як зазначив М. Гончар, президент Центру глобалістики «Стратегія ХХІ». *«Гібридна – це така загроза, яка не ідентифікується як загроза. Троянський кінь – історичний приклад. Енергетичний російсько-європейський проект Північний потік 2 – сучасний приклад такої загрози»* [5].